

પેપર - 1

1 ગ્રીકો ભારતમાં આવ્યા ત્યારે ભારત પર કોને ચડાઈ કરી ?

(A) અકબરે (B) કનિષ્કે (C) સિકંદરે (D) મિનિડરે

2 ભારતીય સંસ્કૃતિનાં વિશિષ્ટ લક્ષણો પૈકી એક લક્ષણ નથી?

(A) વિવિધતામાં એકતા (B) સાંપ્રદાયિકતા (C) આધ્યાત્મિકતા (D) સહિષ્ણુતા

3 હૈદરાબાદ ક્યા રંગની મીનાકારી માટે જગત ભરમાં જાણીતુ છે?

(A) ગુલાબી રંગની (B) કાળા રંગની (C) લાલ રંગની (D) લીલા રંગની

4 સંગીત પારિજાત ગ્રંથ કોણ લખ્યો હતો ?

(A) પંડિત અણ્ણબલે (B) પંડિત સારંગદેવ (C) પંડિત નારદ (D) પંડિત ભરત મુનિ

5 થંજાવુર ખાતે ક્યા વંશની રાજધાની હતી?

(A) ગુપ્ત વંશ (B) પહલવ વંશ (C) સોલંકી વંશ (D) ચોલ વંશ

6 જૈનપુરમાં તુર્કી સુલતાનોએ કઈ મસ્જિદ બનાવી હતી

(A) જુમા મસ્જિદ (B) તાંતી પાડાની મસ્જિદ (C) જામા મસ્જિદ (D) અટાલા મસ્જિદ

7 મસ્જિદના કિબલા (દીવાલ)ના અંતભાગને શુ કહેવામાં આવે છે ?

(A) લિવાન (B) મક્સુરા (C) મહેરાબ (D) ગલિયારા

8 ધર્મ દ્વારા અનુમોદિત કર્તવ્યો,રિવાજો અને નિયમો ક્યા ગ્રંથમાં આપવામાં આવ્યા છે?

(A) રામાયણ (B) ધર્મ શાસ્ત્રો (C) સ્મૃતિગ્રંથો (D) પુરાણો

9 મહાન સમ્રાટ કૃષ્ણદેવ રાયે ક્યો ગ્રંથ રચ્યો હતો ?

(A) આમુક્તમાલ્યદા (B) અષ્ટાધ્યાયી (C) આમુક્ત કૃષ્ણરાય (D) કૃષ્ણરાય ચરિત

10 નીચેના પૈકી એક જોડકું ખરું નથી. તે શોધીને ઉત્તર લખો?

(A) શંકરાચાર્ય – ભાષ્ય (B) પાણિનિ – અષ્ટધ્યાયી

(C) સોમદેવ – શાંતિપુરાણ (D) ભારવિ – કિરાતાર્જુનીયમ્

11 ગુજરાતી ભાષામાં ભક્તિગીતો લખવાનો પ્રારંભ કોણે કર્યો ?

(A) દયારામે (B) પ્રેમાનંદે (C) નરસિંહ મહેતાએ (D) દલપતરામે

12 પારાની ભસ્મ કરી ઔષધ તરીકે વાપરવાની શરૂ કોણે કરી હોવાનું મનાય છે ?

(A) નાગાર્જુન (B) વરાહમિહિર (C) ચરક (D) આર્યભટ્ટ

13 નીચેના વિધાનો પૈકી કયું વિધાન ખોટું છે. તે જણાવો ?

(A) નટરાજનું શિલ્પ નાદન્ટકલાનો સર્વોત્તમ નમૂનો છે.

(B) ચંદ્રગુપ્ત દ્વિતીયે કાટ ન લાગે તેવા લોહનો વિજ્યસ્તંભ બનાવડાવ્યો હતો

(C) આર્યભટ્ટે જાણાવ્યું હતું કે પૃથ્વી પોતાની ધરી પર ફરે છે.

(D) વરાહમિહિરે સાબિત કર્યું હતું કે ચંદ્રગ્રહનું સાચું કારણ પૃથ્વીનો પડછાયો છે.

14 ખજૂરાહોમાં કયા રાજવીઓ દ્વારા ભવ્ય મંદિરો નિર્માણ થયું છે?

(A) ચાલુક્ય વંશના રાજવીઓ (B) ચંદેલ રાજવીઓ

(C) પલ્લવ રાજવીઓ (D) એક પણ નહિ

15 કાંગડાનો કિલ્લો કયા રાજ્યમાં આવેલો છે?

(A) મહારાષ્ટ્ર (B) તમિલનાડુ (C) બિહાર (D) હિમાચલ પ્રદેશ

16 ભવનાથનો મેળો કયા ભરાય છે?

(A) ભાવનગર (B) સુરેન્દ્રનગર (C) જૂનાગઢ (D) પાવાગઢ

17 નીચેનામાંથી એક જોડકું ખોટું છે. તે જણાવો ?

(A) બૃહદેશ્વરનું મંદિર – યંજાવુર (B) વિરુપાક્ષનું મંદિર – પદ્મકલ

(C) ચોસઠ યોગિનીનું મંદિર – મહાબલિપુરમ્ (D) ખજૂરાહોનું મંદિર – મધ્ય પ્રદેશ

18 ભારત સરકારે રાષ્ટ્રીય સ્મારકોની જાળવણીનું કામ કોને સોંપ્યું છે?

(A) પર્યાવરણ ખાતાને (B) પ્રવાસન ખાતાને (C) પર્યટન ખાતાને (D) પુરાતત્વ ખાતાને

19 નીચેનાં વિધાનો પૈકી કયું વિધાન ખરું છે, તે જણાવો?

(A) રાષ્ટ્રીય સંગ્રાહલય – નવી દિલ્લી

(B) ભારતીય સંગ્રાહલય – મુંબઈ

(C) પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ સંગ્રાહલય – કોલકાતા

(D) સાલારગંજ સંગ્રાહલય – ભોપાલ

20 કયું પરિબલ જમીનની પરિપક્વતા નક્કી કરે છે?

(A) સમયગાળો (B) આબોહવા (C) ખવાણ અને ધોવાણ (D) ભૂમિનો ઢાળ

21 ભારતમાં ચિત્તો કઈ કક્ષાનું પ્રાણી છે?

(A) લુપ્ત (B) વિનાશના આરે (C) ભયના આરે (D) વિરલ

22 ભારતે નવી રાષ્ટ્રીય વનનીતિ ક્યારે જાહેર કરી?

(A) ઇ.સ. 1952 (B) ઇ.સ. 1972 (C) ઇ.સ. 1988 (D) ઇ.સ. 1975

23 ભારતના કુલ વાવેતર વિસ્તારના કેટલા ટકા વિસ્તારમાં ધાન્ય પાકની ખેતી થાય છે?

(A) 50% (B) 35% (C) 75% (D) 62%

24 વિશ્વમાં કપાસના ઉત્પાદનમાં ભારત કયા ક્રમે આવે છે?

(A) પ્રથમ ક્રમ (B) બીજા ક્રમે (C) ત્રીજા ક્રમે (D) ચોથા ક્રમે

25 ભારતમાં લગભગ કેટલા ટકા લોકો કૃષિ ક્ષેત્રે રોજગારી પ્રાપ્ત કરે છે?

(A) 72% (B) 64% (C) 52% (D) 26%

26 નીચેનામાંથી કયો રોકડિયો પાક છે?

(A) તમાકુ (B) બાજરી (C) ઘઉં (D) જુવાર

27 મહાનદી કયા રાજ્યની નદી છે?

(A) ઝારખંડ (B) ગુજરાત (C) મધ્ય પ્રદેશ (D) ઓરિસ્સા

28 ગ્રેન્ડ એનિકટ નહેરનું નિર્માણ કઈ નદી પર થયું છે?

(A) ગોદાવરી (B) કાવેરી (C) કૃષ્ણા (D) સતલુજ

29 ગુજરાતના કયા જિલ્લામાં ઊંચી જાતનો ચૂનાનો પથ્થર મળે છે?

(A) અમરેલી (B) જૂનાગઢ (C) ભાવનગર (D) જામનગર

30 કયા પ્રકારના કોલસાને ગરમ કરવાથી તેમાંથી ડમર મળે છે?

(A) લિગ્નાઇટ (B) એન્થ્રાસાઇટ (C) પીટ (D) બિટ્યુમિનસ

31 નીચેમાંથી એક જોડકું ખોટું છે. તે જણાવો?

(A) ગુજરાત – કાકરાપાર (B) તમિલનાડુ – કલ્પકકમ્
(C) કર્ણાટક – રાવતભાટા (D) મહારાષ્ટ્રા – તારાપુર

32 વિશ્વમાં ઊંચી ગુણવત્તા ધરાવતા લોખંડના જથ્થામાં કયો દેશ પ્રથમ સ્થાન ધરાવે છે?

(A) બ્રાઝિલ (B) ભારત (C) અમેરિકા (D) ચૂ.કે

33 ભારતમાં સિંદરી કયા ઉદ્યોગ માટે જાણીતું છે?

(A) રસાયણ ઉદ્યોગ (B) રાસાયણિક ખાતર ઉદ્યોગ

(C) સિમેન્ટ ઉદ્યોગ (D) કાગળ ઉદ્યોગ

34 નીચેમાંથી એક જોડકું ખોટું છે. તે જણાવો?

(A) ભિલાઇ લોખંડ પોલાઇ કેન્દ્ર – ઇંગ્લેન્ડના સહયોગથી

(B) રાઉકેલાવ પોલાઇ કેન્દ્ર – જર્મનીના સહયોગથી

(C) દુર્ગાપુર પોલાઇ કેન્દ્ર – બ્રિટનના સહયોગથી

(D) બોકારો પોલાઇ કેન્દ્ર – રશિયાના સહયોગથી

35 ગુજરાતનું રાસાયણિક ખાતરનું કારખાનું કયા સ્થળે આવેલું છે. ?

(A) અમદાવાદ (B) કંડલા (C) જામનગર (D) અમરેલી

36 ભારતમાં કયો ઉદ્યોગ સૌથી મોટા પાયા પરનો ઉદ્યોગ છે?

(A) શણ ઉદ્યોગ (B) લોખંડ-પોલાદ

(C) ઇલેક્ટ્રોનિક્સ ઉદ્યોગ (D) સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગ

37 વ્યાપાર પ્રવૃત્તિએ કયા પ્રકારની આર્થિક પ્રવૃત્તિ છે?

(A) તૃતીય (B) પ્રાથમિક (C) દ્વિતીય (D) માધ્યમિક

38 નીચેના પૈકી કયા દેશમાં સમાજવાદી પદ્ધતિ પ્રવર્તે છે?

(A) ચીન (B) ભારત (C) જાપાન (D) અમેરિકા

39 નીચેના પૈકી કયા ઉત્પાદનના સાધન છે?

(A) જમીન (B) મૂડી (C) નિયોજક (D) આપેલ બધાજ

40 ભારત સરકારે કઈ સાલમાં વાયુ-પ્રદુષણ ધારો પ્રસાર કર્યો?

(A) ઇ.સ. 1972માં (B) ઇ.સ. 1981માં (C) ઇ.સ. 1985માં (D) ઇ.સ.1990માં

41 ગુજરાતમાં ગરીબીના પ્રમાણમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો કયા કારણથી થયો છે?

(A) માનવ સંસાધન વિકાસ (B) અનાજ વિતરણ વ્યવસ્થા

(C) ઉદ્યોગીક વિકાસ (D) કૃષિવિકાસ

42 રૂપિયાની ખરીદશક્તિ ઘટવાનું મુખ્ય કારણ કયું છે?

(A) ભાવવધારો (B) વસ્તીવધારો (C) ખરીદશક્તિમાં વધારો (D) મૂડીવધારો

43 વિશ્વમાં દર વર્ષે ગ્રાહક અધિકારદિનની ઉજવણી ક્યારે થાય છે?

(A) 6 જૂને (B) 10 ડિસેમ્બર (C) 15 માર્ચ (D) 6 જાન્યુઆરી

44 CAC નામની આંતર રાષ્ટ્રીય સંસ્થા ક્યાં આવેલી છે?

(A) પેરિસ (B) જિનીવા (C) ન્યૂ યૉર્ક (D) રોમ

45 ઉચ્ચ વિકાસ ધરાવતા 57 દેશોમાં કયો દેશ પ્રથમ ક્રમે આવેશે?

(A) અમેરિકા (B) સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ (C) નોર્વે (D) ઓસ્ટ્રેલિયા

46 ઇ.સ માં રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગની રચના કરવામાં આવી હતી.

(A) 1990 (B) 1999 (C) 1991 (D) 1994

47 ભારતની સામાજિક સંરચના પર આધારિત છે.

(A) જ્ઞાતિવાદ (B) ધર્મવાદ (C) કોમવાદ (D) સમાજવાદ

48 નીચેમાંથી એક જોડકું ખરું નથી. તે શોધી ઉત્તર લખો?

(A) એ.ટી.ટી.એફ – ત્રિપુરા (B) નક્સલવાદી પ્રવૃત્તિ – પશ્ચિમ બંગાળ

(C) યુ.એમ.એફ. – અસમ (D) એન.એસ.સી.એન. – બોડોલેન્ડ

49 નાગરિકનું અનિવાર્ય લક્ષણ કયું છે?

(A) અસમાનતા (B) અધિકારો (C) ફરજ (D) સાંપ્રદાયિકતા

50 સરકાર વિકલાંગને બાળકોને કેટલા વર્ષ સુધી મફત શિક્ષણ આપેશે ?

(A) 14 વર્ષ (B) 17 વર્ષ (C) 15 વર્ષ (D) 18 વર્ષ

પેપર – 2

1 નીચેનામાંથી કયો રોકડિયો પાક છે?

(A) તમાકુ (B) બાજરી (C) ઘઉં (D) જુવાર

2 મહાનદી કયા રાજ્યની નદી છે?

(A) ઝારખંડ (B) ગુજરાત (C) મધ્ય પ્રદેશ (D) ઓરિસ્સા

3 ગ્રેન્ડ એનિકટ નહેરનું નિર્માણ કઈ નદી પર થયું છે?

(A) ગોદાવરી (B) કાવેરી (C) કૃષ્ણા (D) સતલુજ

4 ગુજરાતના કયા જિલ્લામાં ઊંચી જાતનો ચૂનાનો પથ્થર મળે છે?

(A) અમરેલી (B) જૂનાગઢ (C) ભાવનગર (D) જામનગર

5 ક્યા પ્રકારના કોલસાને ગરમ કરવાથી તેમાંથી ડમર મળે છે?

(A) લિગ્નાઇટ (B) એન્થ્રાસાઇટ (C) પીટ (D) બિટ્યુમિનસ

6 નીચેમાંથી એક જોડકું ખોટું છે. તે જણાવો?

(A) ગુજરાત – કાકરાપાર (B) તમિલનાડુ – કલ્પકકમ્
(C) કર્ણાટક – રાવતભાટા (D) મહારાષ્ટ્રા – તારાપુર

7 વિશ્વમાં ઊંચી ગુણવત્તા ધરાવતા લોખંડના જથ્થામાં ક્યો દેશ પ્રથમ સ્થાન ધરાવે છે?

(A) બ્રાઝિલ (B) ભારત (C) અમેરિકા (D) યૂ.કે

8 ભારતમાં સિંદરી ક્યા ઉદ્યોગ માટે જાણીતું છે?

(A) રસાયણ ઉદ્યોગ (B) રાસાયણિક ખાતર ઉદ્યોગ
(C) સિમેન્ટ ઉદ્યોગ (D) કાગળ ઉદ્યોગ

9 નીચેમાંથી એક જોડકું ખોટું છે. તે જણાવો?

(A) ભિલાઇ લોખંડ પોલાઇ કેન્દ્ર – ઇંગ્લેન્ડના સહયોગથી
(B) રાઉકેલાવ પોલાઇ કેન્દ્ર – જર્મનીના સહયોગથી
(C) દુર્ગાપુર પોલાઇ કેન્દ્ર – બ્રિટનના સહયોગથી
(D) બોકારો પોલાઇ કેન્દ્ર – રશિયાના સહયોગથી

10 ગુજરાતનું રાસાયણિક ખાતરનું કારખાનું ક્યા સ્થળે આવેલું છે. ?

(A) અમદાવાદ (B) કંડલા (C) જામનગર (D) અમરેલી

11 ભારતમાં ક્યો ઉદ્યોગ સૌથી મોટા પાયા પરનો ઉદ્યોગ છે?

(A) શણ ઉદ્યોગ (B) લોખંડ-પોલાઇ
(C) ઇલેક્ટ્રોનિક્સ ઉદ્યોગ (D) સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગ

12 વ્યાપાર પ્રવૃત્તિએ ક્યા પ્રકારની આર્થિક પ્રવૃત્તિ છે?

(A) તૃતીય (B) પ્રાથમિક (C) દ્વિતીય (D) માધ્યમિક

13 નીચેના પૈકી કયા દેશમાં સમાજવાદી પધ્ધતિ પ્રવર્તે છે?

(A) ચીન (B) ભારત (C) જાપાન (D) અમેરિકા

14 નીચેના પૈકી કયા ઉત્પાદનના સાધન છે?

(A) જમીન (B) મૂડી (C) નિયોજક (D) આપેલ બધાજ

15 ભારત સરકારે કઈ સાલમાં વાયુ-પ્રદુષણ ધારો પ્રસાર કર્યો?

(A) ઇ.સ. 1972માં (B) ઇ.સ. 1981માં (C) ઇ.સ. 1985માં (D) ઇ.સ.1990માં

16 ગુજરાતમાં ગરીબીના પ્રમાણમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો કયા કારણથી થયો છે?

(A) માનવ સંસાધન વિકાસ (B) અનાજ વિતરણ વ્યવસ્થા

(C) ઉદ્યોગીક વિકાસ (D) કૃષિવિકાસ

17 રૂપિયાની ખરીદશક્તિ ઘટવાનું મુખ્ય કારણ કયું છે?

(A) ભાવવધારો (B) વસ્તીવધારો (C) ખરીદશક્તિમાં વધારો (D) મૂડીવધારો

18 વિશ્વમાં દર વર્ષે ગ્રાહક અધિકારદિનની ઉજવણી ક્યારે થાય છે?

(A) 6 જૂને (B) 10 ડિસેમ્બર (C) 15 માર્ચ (D) 6 જાન્યુઆરી

19 CAC નામની આંતર રાષ્ટ્રીય સંસ્થા ક્યાં આવેલી છે?

(A) પેરિસ (B) જિનીવા (C) ન્યૂ યૉર્ક (D) રોમ

20 ઉચ્ચ વિકાસ ધરાવતા 57 દેશોમાં કયો દેશ પ્રથમ ક્રમે આવેશે?

(A) અમેરિકા (B) સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ (C) નોર્વે (D) ઓસ્ટ્રેલિયા

21 ઇ.સ માં રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગની રચના કરવામાં આવી હતી.

(A) 1990 (B) 1999 (C) 1991 (D) 1994

72 ભારતની સામાજિક સંરચના પર આધારિત છે.

(A) જ્ઞાતિવાદ (B) ધર્મવાદ (C) કોમવાદ (D) સમાજવાદ

23 નીચેમાંથી એક જોડકું ખરું નથી. તે શોધી ઉત્તર લખો?

(A) એ.ટી.ટી.એફ – ત્રિપુરા (B) નક્સલવાદી પ્રવૃત્તિ – પશ્ચિમ બંગાળ

(C) યુ.એમ.એફ. – અસમ (D) એન.એસ.સી.એન. – બોડોલેન્ડ

24 નાગરિકનું અનિવાર્ય લક્ષણ કયું છે?

(A) અસમાનતા (B) અધિકારો (C) ફરજ (D) સાંપ્રદાયિકતા

25 સરકાર વિકલાંગને બાળકોને કેટલા વર્ષ સુધી મફત શિક્ષણ આપેશે ?

(A) 14 વર્ષ (B) 17 વર્ષ (C) 15 વર્ષ (D) 18 વર્ષ

ભારતનાં પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ ડૉ.રાજેન્દ્ર પ્રસાદ

ભારતનાં પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ ડૉ.રાજેન્દ્ર પ્રસાદ

જન્મ - ૩ - ૧૨ - ૧૮૮૪

માતા- કમલેશ્વરી દેવી

પિતા - મહાદેવ સહાય

જીવનસાથી રાજવંશી દેવી

મૃત્યુની - ૨૮/૨/૧૯૬૩ ૭૮ વર્ષની ઉંમર

હુલામણું નામ - બાબુજી

અભ્યાસ - કાયદા શાસ્ત્રમાં પી.એચ.ડી.

ખિતાબ - ભારત રત્ન

ડૉ.રાજેન્દ્ર પ્રસાદ ભારતનાં પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ હતા. તેઓએ ભારતનાં સ્વાતંત્રતા સંગ્રામ માં આગળ પડતો ભાગ લીધેલ. તેઓશ્રીએ બંધારણ સભાનાં પ્રમુખ તરીકે ભારતનાં બંધારણનો મુસદ્દો તૈયાર કરેલ રાજેન્દ્ર પ્રસાદ નો જન્મ બિહારનાં સિવાન જિલ્લામાં છપરા નજીક આવેલ ઝેરડૈ ગામમાં થયેલ. તેઓનાં લગ્ન ૧૨ વર્ષની ઉંમરે રાજવંશી દેવી સાથે કરવામાં આવ્યા ત્યાર બાદ તેઓ તેમનાં મોટાભાઈ મહેન્દ્ર પ્રસાદ સાથે પટણાની આર.કે.ઘોષ એકેડેમીમાં અભ્યાસ માટે દાખલ થયા. જોકે થોડાજ સમયમાં તેઓ ફરી છપરા જિલ્લા શાળામાં પરત આવી અને ત્યાંથી તેમણે ૧૮ વર્ષની ઉંમરે કલકત્તા યુનિવર્સિટીની પ્રવેશ પરીક્ષા પસાર કરી. તેઓએ ૧૯૦૨ માં “પ્રેસિડેન્સી કોલેજ” માં પ્રવેશ મેળવ્યો. ઇ.સ ૧૯૧૫માં તેઓએ કાયદાશાસ્ત્રમાં ઓનર્સ અનુસ્નાતકની ઉપાધિ, સુવર્ણ ચંદ્રક સાથે પ્રાપ્ત કરી. બાદમાં કાયદાશાસ્ત્રમાં પી.એચ.ડી.ની ઉપાધી પણ પ્રાપ્ત કરી. તેઓએ બિહારનાં ભાગલપુરમાં વકીલાત કરેલ અને તે સમયમાં ત્યાં તેઓ બહુજ ખ્યાતનામ વ્યક્તિ ગણાયેલ. વકીલાત શરૂ કર્યાનાં થોડાજ વખતમાં રાજેન્દ્ર પ્રસાદ આઝાદીની ચળવળમાં જોડાયા. મહાત્મા ગાંધીનાં આદેશથી તેઓએ ચંપારણ સત્યાગ્રહ માં સ્વયંસેવક તરીકે જોડાયા. મહાત્મા ગાંધી પ્રત્યે પૂરી વફાદારી, સમર્પણ અને ઉત્સાહ ધરાવી તેઓએ ૧૯૨૧ માં યુનિવર્સિટીનાં સભ્ય પદેથી રાજીનામું આપ્યું. તેઓએ મહાત્માજીનાં પશ્ચિમી શિક્ષણનાં બહિસ્કારની ચળવળનાં પ્રતિભાવમાં પોતાનાં પૂત્ર મૃત્યુંજય પ્રસાદને યુનિવર્સિટીમાંથી ઉઠાડી અને “બિહાર વિદ્યાપીઠ” માં દાખલ કરાવ્યા

भारत स्वतंत्र तथा पछी तेओये भारतनां प्रथम राष्ट्रपति तरीकेनो कार्यभार संभाळ्यो. बार वर्ष पछी १९५२ मां तेओये पोतानां होदा परथी निवृत्तिनीं घोषणा करी. तेओने भारतनां सर्वोच्च नागरीक सन्मान भारत रत्न थी विभुषित करवामां आवेल.

डॉ.राजेंद्रप्रसादनी यादमां दर वर्षे **५ मी सप्टेम्बर**ना रोज शिक्षक दिवस उज्जववामां आवे छे.

जन लोकपाल विधेयक

जन लोकपाल विधेयक भारत में प्रस्तावित भ्रष्टाचारनिरोधी विधेयक का मसौदा है। यदि इस तरह का विधेयक पारित हो जाता है तो भारत में जन लोकपाल चुनने का रास्ता साफ हो जायेगा जो चुनाव आयुक्त की तरह स्वतंत्र संस्था होगी। जन लोकपाल के पास भ्रष्ट राजनेताओं एवं नौकरशाहों पर बिना सरकार से अनुमति लिये ही अभियोग चलाने की शक्ति होगी। जस्टिस संतोष हेगड़े, प्रशांत भूषण, सामाजिक कार्यकर्ता अरविंद केजरीवाल ने यह बिल जनता के साथ विचार विमर्श के बाद तैयार किया है।

जन लोकपाल विधेयक के मुख्य बिन्दु

- इस कानून के तहत केंद्र में लोकपाल और राज्यों में लोकायुक्त का गठन होगा।
- यह संस्था चुनाव आयोग और उच्चतम न्यायालय की तरह सरकार से स्वतंत्र होगी।
- किसी भी मुकदमे की जांच एक साल के भीतर पूरी होगी। ट्रायल अगले एक साल में पूरा होगा।
- भ्रष्ट नेता, अधिकारी या जज को 2 साल के भीतर जेल भेजा जाएगा।
- भ्रष्टाचार की वजह से सरकार को जो नुकसान हुआ है अपराध साबित होने पर उसे दोषी से वसूला जाएगा।
- अगर किसी नागरिक का काम तय समय में नहीं होता तो लोकपाल दोषी अफसर पर जुर्माना लगाएगा जो शिकायतकर्ता को मुआवजे के तौर पर मिलेगा।
- लोकपाल के सदस्यों का चयन जज, नागरिक और संवैधानिक संस्थाएं मिलकर करेंगी। नेताओं का कोई हस्तक्षेप नहीं होगा।

- लोकपाल/ लोक आयुक्तों का काम पूरी तरह पारदर्शी होगा। लोकपाल के किसी भी कर्मचारी के खिलाफ शिकायत आने पर उसकी जांच 2 महीने में पूरी कर उसे बर्खास्त कर दिया जाएगा।
- सीवीसी, विजिलेंस विभाग और सीबीआई के एंटी-करप्शन विभाग का लोकपाल में विलय हो जाएगा।
- लोकपाल को किसी भी भ्रष्ट जज, नेता या अफसर के खिलाफ जांच करने और मुकदमा चलाने के लिए पूरी शक्ति और व्यवस्था होगी।

सरकारी बिल और जनलोकपाल बिल में मुख्य अंतर जन लोकपाल बिल की प्रमुख शर्तें

न्यायाधीश संतोष हेगड़े, प्रशांत भूषण और अरविंद केजरीवाल द्वारा बनाया गया यह विधेयक लोगों द्वारा वेबसाइट पर दी गई प्रतिक्रिया और जनता के साथ विचार-विमर्श के बाद तैयार किया गया है। इस बिल को शांति भूषण, जे एम लिंगदोह, किरण बेदी, अन्ना हजारे आदि का समर्थन प्राप्त है। इस बिल की प्रति प्रधानमंत्री और सभी राज्यों के मुख्यमंत्रियों को एक दिसम्बर को भेजा गया था।

1. इस कानून के अंतर्गत, केंद्र में लोकपाल और राज्यों में लोकायुक्त का गठन होगा।
 2. यह संस्था निर्वाचन आयोग और सुप्रीम कोर्ट की तरह सरकार से स्वतंत्र होगी। कोई भी नेता या सरकारी अधिकारी की जांच की जा सकेगी
1. भ्रष्टाचारियों के खिलाफ कई सालों तक मुकदमे लम्बित नहीं रहेंगे। किसी भी मुकदमे की जांच एक साल के भीतर पूरी होगी। ट्रायल अगले एक साल में पूरा होगा और भ्रष्ट नेता, अधिकारी या न्यायाधीश को दो साल के भीतर जेल भेजा जाएगा।
 1. अपराध सिद्ध होने पर भ्रष्टाचारियों द्वारा सरकार को हुए घाटे को वसूल किया जाएगा।
 2. यह आम नागरिक की कैसे मदद करेगा: यदि किसी नागरिक का काम तय समय सीमा में नहीं होता, तो लोकपाल जिम्मेदार अधिकारी पर जुर्माना लगाएगा और वह जुर्माना शिकायतकर्ता को मुआवजे के रूप में मिलेगा।
1. अगर आपका राशन कार्ड, मतदाता पहचान पत्र, पासपोर्ट आदि तय समय सीमा के भीतर नहीं बनता है या पुलिस आपकी शिकायत दर्ज नहीं करती

तो आप इसकी शिकायत लोकपाल से कर सकते हैं और उसे यह काम एक महीने के भीतर कराना होगा। आप किसी भी प्रकार के भ्रष्टाचार की शिकायत लोकपाल से कर सकते हैं जैसे सरकारी राशन की कालाबाजारी, सड़क बनाने में गुणवत्ता की अनदेखी, पंचायत निधि का दुरुपयोग। लोकपाल को इसकी जांच एक साल के भीतर पूरी करनी होगी। सुनवाई अगले एक साल में पूरी होगी और दोषी को दो साल के भीतर जेल भेजा जाएगा।

1. क्या सरकार भ्रष्ट और कमजोर लोगों को लोकपाल का सदस्य नहीं बनाना चाहेगी? ये मुमकिन नहीं है क्योंकि लोकपाल के सदस्यों का चयन न्यायाधीशों, नागरिकों और संवैधानिक संस्थानों द्वारा किया जाएगा न कि नेताओं द्वारा। इनकी नियुक्ति पारदर्शी तरीके से और जनता की भागीदारी से होगी।
1. अगर लोकपाल में काम करने वाले अधिकारी भ्रष्ट पाए गए तो? लोकपाल / लोकायुक्तों का कामकाज पूरी तरह पारदर्शी होगा। लोकपाल के किसी भी कर्मचारी के खिलाफ शिकायत आने पर उसकी जांच अधिकतम दो महीने में पूरी कर उसे बर्खास्त कर दिया जाएगा।
1. मौजूदा भ्रष्टाचार निरोधक संस्थानों का क्या होगा? सीवीसी, विजिलेंस विभाग, सीबीआई की भ्रष्टाचार निरोधक विभाग (अंटी कारप्शन डिपार्टमेंट) का लोकपाल में विलय कर दिया जाएगा। लोकपाल को किसी न्यायाधीश, नेता या अधिकारी के खिलाफ जांच करने व मुकदमा चलाने के लिए पूर्ण शक्त और व्यवस्था भी होगी।

सरकारी लोकपाल के पास भ्रष्टाचार के मामलों पर खुद या आम लोगों की शिकायत पर सीधे कार्रवाई शुरू करने का अधिकार नहीं होगा। सांसदों से संबंधित मामलों में आम लोगों को अपनी शिकायतें राज्यसभा के सभापति या लोकसभा अध्यक्ष को भेजनी पड़ेंगी। वहीं प्रस्तावित जनलोकपाल बिल के तहत लोकपाल खुद किसी भी मामले की जांच शुरू करने का अधिकार रखता है। इसमें किसी से जांच के लिए अनुमति लेने की ज़रूरत नहीं है सरकार द्वारा प्रस्तावित लोकपाल को नियुक्त करने वाली समिति में उपराष्ट्रपति, प्रधानमंत्री, दोनो सदनों के नेता, दोनो सदनों के विपक्ष के नेता, कानून और गृह मंत्री होंगे। वहीं प्रस्तावित जनलोकपाल बिल में न्यायिक क्षेत्र के लोग, मुख्य चुनाव आयुक्त, नियंत्रक एवं महालेखा परीक्षक, भारतीय मूल के नोबेल और मैगासेसे पुरस्कार के विजेता चयन करेंगे ।

राज्यसभा के सभापति या स्पीकर से अनुमति

सरकारी लोकपाल के पास भ्रष्टाचार के मामलों पर खुद या आम लोगों की शिकायत पर सीधे कार्रवाई शुरू करने का अधिकार नहीं होगा. सांसदों से संबंधित मामलों में आम लोगों को अपनी शिकायतें राज्यसभा के सभापति या लोकसभा अध्यक्ष को भेजनी पड़ेंगी. वहीं प्रस्तावित जनलोकपाल बिल के तहत लोकपाल खुद किसी भी मामले की जांच शुरू करने का अधिकार रखता है. इसमें किसी से जांच के लिए अनुमति लेने की ज़रूरत नहीं है. सरकारी विधेयक में लोकपाल केवल परामर्श दे सकता है. वह जांच के बाद अधिकार प्राप्त संस्था के पास इस सिफ़ारिश को भेजेगा. जहां तक मंत्रीमंडल के सदस्यों का सवाल है इस पर प्रधानमंत्री फैसला करेंगे. वहीं जनलोकपाल सशक्त संस्था होगी. उसके पास किसी भी सरकारी अधिकारी के विरुद्ध कार्रवाई की क्षमता होगी. सरकारी विधेयक में लोकपाल के पास पुलिस शक्ति नहीं होगी. जनलोकपाल न केवल प्राथमिकी दर्ज करा पाएगा बल्कि उसके पास पुलिस फ़ोर्स भी होगी. सरकारी विधेयक में लोकपाल केवल परामर्श दे सकता है. वह जांच के बाद अधिकार प्राप्त संस्था के पास इस सिफ़ारिश को भेजेगा. जहां तक मंत्रीमंडल के सदस्यों का सवाल है इस पर प्रधानमंत्री फैसला करेंगे. वहीं जनलोकपाल सशक्त संस्था होगी. उसके पास किसी भी सरकारी अधिकारी के विरुद्ध कार्रवाई की क्षमता होगी. सरकारी विधेयक में लोकपाल के पास पुलिस शक्ति नहीं होगी. जनलोकपाल न केवल प्राथमिकी दर्ज करा पाएगा बल्कि उसके पास पुलिस फ़ोर्स भी होगी

अधिकार क्षेत्र सीमित

अगर कोई शिकायत झूठी पाई जाती है तो सरकारी विधेयक में शिकायतकर्ता को जेल भी भेजा जा सकता है.

लेकिन जनलोकपाल बिल में झूठी शिकायत करने वाले पर जुर्माना लगाने का प्रावधान है.

सरकारी विधेयक में लोकपाल का अधिकार क्षेत्र सांसद, मंत्री और प्रधानमंत्री तक सीमित रहेगा. जनलोकपाल के दायरे में प्रधानमंत्री समेत नेता, अधिकारी, न्यायाधीश सभी आएँगे.

लोकपाल में तीन सदस्य होंगे जो सभी सेवानिवृत्त न्यायाधीश होंगे.

जनलोकपाल में 10 सदस्य होंगे और इसका एक अध्यक्ष होगा. चार की कानूनी पृष्ठभूमि होगी. बाकी का चयन किसी भी क्षेत्र से होगा.

चयनकर्ताओं में अंतर

सरकार द्वारा प्रस्तावित लोकपाल को नियुक्त करने वाली समिति में उपराष्ट्रपति. प्रधानमंत्री, दोनो सदनों के नेता, दोनो सदनों के विपक्ष के नेता, कानून और गृह मंत्री होंगे. वहीं प्रस्तावित जनलोकपाल बिल में न्यायिक क्षेत्र के लोग, मुख्य चुनाव आयुक्त, नियंत्रक एवं महालेखा परीक्षक, भारतीय मूल के नोबेल और मैगासेसे पुरस्कार के विजेता चयन करेंगे. लोकपाल की जांच पूरी होने के लिए छह महीने से लेकर एक साल का समय तय किया गया है. प्रस्तावित जनलोकपाल बिल के अनुसार एक साल में जांच पूरी होनी चाहिए और अदालती कार्यवाही भी उसके एक साल में पूरी होनी चाहिए.

सरकारी लोकपाल विधेयक में नौकरशाहों और जजों के खिलाफ जांच का कोई प्रावधान नहीं है. लेकिन जनलोकपाल के तहत नौकरशाहों और जजों के खिलाफ भी जांच करने का अधिकार शामिल है. भू

सज़ा और नुक़सान की भरपाई

सरकारी लोकपाल विधेयक में दोषी को छह से सात महीने की सज़ा हो सकती है और धोटेले के धन को वापिस लेने का कोई प्रावधान नहीं है. वहीं जनलोकपाल बिल में कम से कम पांच साल और अधिकतम उम्र कैद की सज़ा हो सकती है. साथ ही धोटेले की भरपाई का भी प्रावधान है.

ऐसी स्थिति में जिसमें लोकपाल भ्रष्ट पाया जाए, उसमें जनलोकपाल बिल में उसको पद से हटाने का प्रावधान भी है. इसी के साथ केंद्रीय सतर्कता आयुक्त, सीबीआई की भ्रष्टाचार निरोधक शाखा सभी को जनलोकपाल का हिस्सा बनाने का प्रावधान भी है.

ગુજરાતના મુખ્ય મંત્રીઓ

ડૉ. જીવરાજ નારાયણ મહેતા

૧ મે, ૧૯૬૦ – ૩ માર્ચ, ૧૯૬૨

૩ માર્ચ, ૧૯૬૨ – ૧૯ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૩

શ્રી બલવંતરાય મહેતા

૧૯ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૩ – ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૫

૧૯ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૩ – ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૫

શ્રી હિતેન્દ્ર કે. દેસાઈ

૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૫ – ૩ એપ્રિલ, ૧૯૬૭

૩ એપ્રિલ, ૧૯૬૭ – ૬ એપ્રિલ, ૧૯૭૧

૭ એપ્રિલ, ૧૯૭૧ – ૧૨ મે, ૧૯૭૧ ૩

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ સી. ઓઝા

૧૭ માર્ચ, ૧૯૭૨ – ૧૭ જુલાઈ, ૧૯૭૩

શ્રી ચીમનભાઈ જે. પટેલ

૧૮ જુલાઈ, ૧૯૭૩ – ૯ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૭૪

૪ માર્ચ, ૧૯૯૦ – ૧૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૪

શ્રી બાબુભાઈ જે. પટેલ

૧૮ જુન, ૧૯૭૫ – ૧૨ માર્ચ, ૧૯૭

૧૧ એપ્રિલ, ૧૯૭૭ – ૧૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૦

શ્રી માધવસિંહ એફ. સોલંકી

૭ જૂન, ૧૯૮૦ – ૧૦ માર્ચ, ૧૯૮૫

૧૧ માર્ચ, ૧૯૮૫ – ૬ જુલાઈ, ૧૯૮૫

૧૦ ડીસેમ્બર, ૧૯૮૯ – ૪ માર્ચ, ૧૯૯૦

શ્રી અમરસિંહ ચૌધરી

૬ જુલાઈ, ૧૯૮૫ – ૯ ડીસેમ્બર, ૧૯૮૯

શ્રી છબિલદાસ મહેતા

૧૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૪ – ૧૪ માર્ચ, ૧૯૯૫

શ્રી કેશુભાઈ પટેલ

૧૪ માર્ચ, ૧૯૯૫ – ૨૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૫

૪ માર્ચ, ૧૯૯૮ – ૬ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૧

શ્રી સૂરેશચંદ્ર મહેતા

૨૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૫ – ૧૯ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૬

શ્રી શંકરસિંહજી વાઘેલા

૨૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૬ – ૨૭ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૭

શ્રી દિલીપભાઈ પરીખ

૨૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૭ – ૪ માર્ચ, ૧૯૯૮

શ્રી નરેન્દ્ર મોદી

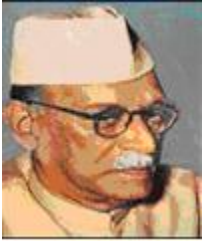

૨૨ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૨ – ૨૪ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૭

૨૫ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૭ –

ગુજરાતના રાજપાલો

મહેંદી નવાઝ જંગ

૧-૫-૧૯૬૦ થી ૩૧-૭-૧૯૬૫

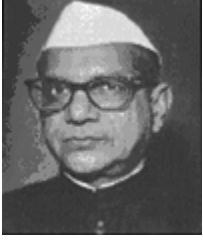
નિત્યાનંદ કાનુગો

૧-૮-૧૯૬૫ થી ૬-૧૨-૧૯૬૭ ૩

પી.એન.ભગવતી ૭-૧૨-૧૯૬૭ થી ૨૫-૧૨-૧૯૬૭

ડૉ.શ્રીમન્નારાયણ

૨૬-૧૨-૧૯૬૭ થી ૧૬-૩-૧૯૭૩

પી.એન.ભગવતી ૧૭-૩-૧૯૭૩ થી ૩-૪-૧૯૭૩

કે.કે.વિશ્વનાથન

૪-૪-૧૯૭૩ થી ૧૩-૮-૧૯૭૮

શ્રીમતી શારદા મુખર્જી

૧૪-૮-૧૯૭૮ થી ૫-૮-૧૯૮૩

પ્રો.કે.એમ.ચાંડી

૬-૮-૧૯૮૩ થી ૨૫-૪-૧૯૮૪

બી.કે.નહેરુ

૨૬-૪-૧૯૮૪ થી ૨૫-૨-૧૯૮૬

આર.કે.ત્રિવેદી

૨૬-૨-૧૯૮૬ થી ૨-૫-૧૯૯૦

મહિપાલસિંહ શાસ્ત્રી

૩-૫-૧૯૯૦ થી ૨૦-૧૨-૧૯૯૦

ડો.સ્વરૂપસિંહ

૨૧-૧૨-૧૯૯૦ થી ૩૦-૬-૧૯૯૫

નરેશચંદ્ર સક્સેના

૧-૭-૧૯૯૫ થી ૨૯-૨-૧૯૯૬

કૃષ્ણપાલસિંહ

૧-૩-૧૯૯૬ થી ૨૪-૪-૧૯૯૮

અંશુમનસિંહ

૨૫-૪-૧૯૯૮ થી ૧૫-૧-૧૯૯૯

બાલકિશ્ન ૧૬-૧-૧૯૯૯ થી ૧૭-૩-૧૯૯૯

સુંદરસિંહ બંડારી

૧૮-૩-૧૯૯૯ થી ૬-૫-૨૦૦૩

કૈલાશપતિ મિશ્રા

૭-૫-૨૦૦૩ થી ૨-૭-૨૦૦૪

ડૉ.બલરામ ઝાખડ ૩-૭-૨૦૦૪ થી ૨૩-૭-૨૦૦૪

નવલકિશોર શર્મા

૨૪-૭-૨૦૦૪ થી ૨૪-૭-૨૦૦૯

શ્રી એસ.સી જમીર

૨૪-૭-૨૦૦૯ થી ૨૬ - ૧૧ - ૨૦૦૯

શ્રીમતી કમલાદેવી

૨૭- ૧૧ - ૨૦૦૯ થી ચાલુ